

Automaten

Snoepautomaten, een nieuwverzamelgebied

■ **Kauwgomballenliefhebbers komen na enig speurwerk nog wel 'aan hun trekken'. Drop- en pepermuntfanaten blijven met een onbevredigd gevoel achter of zijn aangewezen op snackbars en sporthallen. Tot voor twintig jaar geleden hing er op nagenoeg elke hoek van de straat wel een snoepauto-maat. Supermarkten en .... vandalisme betekende het einde voor deze markante blikvangers. Richard van de Velde uit Beusichem heeft er de laatste drie jaar weer een vijftiental weten op te sporen. Hij trekt hun geschiedenis na en brengt ze weer in de oorspronkelijke staat. Hier volgt zijn relaas....**

In de zestiger jaren vond ik het fantastisch om bij mijn oom in Steenbergen te gaan logeren. Hij was nl. grossier in koekjes en had daarbij ook nog een 'versnaperings'-winkel. Voor een tienjarig kind was het er een lustoord. Aan de gevel hing bovendien een grote verscheidenheid aan snoepautomaten, welke dagelijks gevuld moesten worden. Het was, zeker met de kermis, net een lopende band van het magazijn naar de automaten. In bepaalde automaten verdwenen na etenstijd zelfs restjes koude schotel, welke overigens ook grif van de hand gingen. Vanaf dat moment hadden deze 'stille verkopers' mijn hart gestolen!

De vonk

Jaren gingen voorbij en mijn oom sloot, bij gebrek aan opvolging, de zaak. De winkel werd 'ontmanteld' en de automaten belandden in het magazijn. Ruim drie jaar geleden, na mijn oom's

overlijden, dreigde bij het ont-ruimen van het huis de inmiddels wel erg roestige snoepau-tomaten op de vuilnishoop te belanden. Gelukkig dacht men nog bijtijds aan mij. Bij de aller-eerste aanblik sloeg de vonk meteen weer over en enkele ritjes met de aanhangwagen zorgden ervoor dat mijn huis, tot mijn vrouws ontsteltenis, al snel uit-puilde van de automaten.

Een nadere inspectie ervan leverde me, behalve oude dubbel-tjes (waarvan twee uit de dertiger jaren!) kwartjes en zilveren guldens, die uit alle hoeken en gaten tevoorschijn kwamen, ook een ander belangrijk aanknopingspunt op. Een vergeelde sticker bracht mij op het spoor van de onderhoudsfirma Van Zelst uit Eindhoven. Bij telefonisch contact bleek de huidige directeur de onderhoudsmonteur van vijftientig jaar geleden te zijn! Hij kon mij dan ook veel informatie verstrekken over mijn collectie v.w.b. de ouderdom, de kostprijs, de opdrachtgever en de diverse fabrikanten. Tijdens ons tweede contact werd ik rondgeleid door zijn drank-automatenbedrijf. Hij bleek erg ingenomen met het feit dat ik gefascineerd was in oude snoep-automaten. Als 'blik van waardering' kreeg ik van hem een heuse Van Houten chocolade-reepautomaat uit 1961!! De fabriek aasde, volgens zijn zeggen, ook op dit museumstuk maar hij gunde hem liever aan een automatenfan. Door dit voorval raakte ik zo zeer in de ban van deze hobby, dat ik tot de broodnodige restauratie van enkele 'kasten' wilde overgaan. Daarvoor diende ik eerst achtergrondinformatie van diverse opdrachtgevers/ c.q. producenten te hebben. Red Band, Faam, Katja en verscheidene machine-fabrieken bleken bij navraag na zo'n lange periode niet meer over gegevens te beschikken! Bedrijfsarchieven bestaan in deze branche blijkbaar (nog) niet! Alleen de Duitse firma Sielaff (Deutsche Grundlichkeit?) stuurde mij een brochure toe van een loketautomaat uit 1966.

Veel firma's en importeurs reageerden zelfs niet op mijn (herhaalde) verzoeken om informatie. Voor hen geldt blijkbaar dat je het mechanische verleden maar moet laten rusten (roesten!) en dat het 'blik' op de elektronische toekomst gericht moet zijn!

De verschillen

Desondanks zijn de 'Langenberg' Katjes en figuurdropautomaten geheel in de oorspronkelijke staat hersteld. De frontplaten moesten, door de slechte staat waarin ze verkeerden, worden gezandstraald en daarna met autolak in de originele oranje-rode kleur gespoten worden. Een plaatselijk beletteringsbedrijf zorgde met geavanceerde apparatuur voor de authentieke letters. V.w.b. het muntmechanisme was het verder opvallend dat men in die tijd nog niet stil stond bij eventuele fraudeurs. Twee onafhankelijk van elkaar draaiende schijven werden d.m.v. een muntstuk één geheel, door aan de schijf te draaien werd het magazijn a.h.w. een stukje verplaatst en viel het zakje drop in het daarvoor bestemde vakje. Maar.... de inworp van een stukje plastic of blik geeft echter hetzelfde resultaat! Dat de gevelautomaten nog in de kinderschoenen stonden blijkt ook uit het feit dat 'Figuurdrop'-automaat nog geen luifeltje had tegen het inregenen! Gelukkig dat het drop 'waterdicht' verpakt was. Ook vandalisme was toen nog een onbekend verschijnsel, getuige het dunne plastic vensterruitje. Bij een verdere vergelijking tussen deze twee automaten valt, behalve de tekstuele verschillen, op dat bij de verbeterde 'Katjesdrop'-versie het draaimechanisme op verschillende plaatsen verstevigd werd. Ook werden bovengenoemde onvolkomenheden aan de dagelijkse praktijk aangepast.

Ik kreeg de smaak te pakken en nu was het de beurt aan een 'Heinkel' uit 1962. De naam roept natuurlijk meteen herinneringen op aan vliegtuigen en scooters maar weinigen weten

Faam-automaat. Met de pijlknop boven de gleuf wees je aan wat je wilde hebben.

dat zij ook een kort avontuur op automatengebied hebben gehad! De firma Maas uit Eindhoven importeerde er 600 van. Dat bleken er alras teveel, zeker toen bleek dat ze helemaal niet geschikt waren voor het doel waarvoor ze gekocht waren nl. zakjes pinda's. De drukknop en schuifarmpjes bleken niet geschikt voor zakjes. Dhr. Van Zelst, die toen nog voor de firma werkte, bedacht toen het plan om er gekleurde doosjes met een verassing mee te verkopen. De oorspronkelijke grijs-zwarte versie (ook deze versie heb ik nog!) werd opvallend rood-geel gespoten en er werd een bijpassende reclameplaat in het verlichte venster geschoven. Deze automaten kwamen over het algemeen in Zuid-Nederland terecht en deden dienst tot eind jaren zestig. De oorspronkelijke versie werd door sommigen ook gebruikt als sigarettenautomaat. Het schachtsysteem kan nl. eenvoudig worden aangepast. De eerste versie was puur mechanisch terwijl de 'verassings'-versie over een elektrisch relais beschikte, waardoor de knoppen voor de kinderen lichter te bedienen waren. Deze laatste automaat is weer helemaal in oude glorie hersteld en kan, zoals de foto laat zien, als een pronkstuk betiteld worden.

Ingenieurs

Hierna viel de eer te beurt aan de 'Faam'-automaat. Deze uit 1965 stammende kast kenmerkt zich, zoals menigeen nog wel herinnert, vooral door de grijze trekknop met rode pijl waarmee men kon kiezen uit vier verschillende rolletjes. De inworp was toen nog tien cent, dat waren nog eens tijden! Behalve de vernuftige techniek waarvan men gebruik maakte is ook de grote onderhouds c.q. gebruiksaanwijzing heel bijzonder. Deze is bevestigd aan de binnenkant van de achterklep. Onder het motto: 'Zorg goed voor uw Faam-automaat, hij zorgt ook goed voor U!', krijgt men volop inzicht in dit ingenieuze model. De plastic imitatie-rolletjes aan de voorzijde bleken door het

zonlicht erg broos te zijn geworden, in tegenstelling tot de papieren wikkels die zelfs niet verkleurd waren. Na vervanging van enkele veren en het aanbrengen van vet op scharnierende delen, bleek het technische gedeelte al snel bedrijfsklaar. De autospuit en zeefdrukker (voor het portret van de man met de hoed!) lieten de oude tijden weer herleven.

De komende maanden/jaren wachten nog enkele automaten op een metamorfose. Te denken valt dan aan een grote Red Band hoestdrop/pepermunt trekladekast, de Smith's chipito's valuijkast en de kleine Red Band roestvrijstalen draaiknopautomaat met spijlen-magazijnen. Elke kast heeft zijn eigen specifieke mechanische karakter. De kunst is deze karaktereigenschappen te ontdekken en de collectie uit te bouwen met automaten die onderling veel van elkaar verschillen. Ondertussen heeft mijn vrouw zich bij mijn ruimteveslindende hobby neergelegd en rukt de eerste kleine snoepautomaat via de gang op richting woonkamer.... De waardevolle automaten zijn zelfs in een gehuurde en goed beveiligde ruimte ondergebracht!

Mijn dochter laat weten dat ze bezorgd is dat haar wekelijkse portie snoep straks alleen nog via de automaat verkrijgbaar is. Een prettige bijkomstigheid is, dat deze hobby zichzelf blijktbaar kan terugverdienen! Mochten er nog lezers zijn die mij met informatie en/of andere kleine snoepautomaten van dienst kunnen zijn, dan kunnen ze contact opnemen met:

R.D. van de Velde
Tel. (03453)2583.

Verrassingsautomaat. Het was altijd maar afwachten wat er in de doosjes zat.

Wie kent 'm nog? Met een draaiknop aan de zijkant!

Twee verschillende automaten met drop van de firma Langenberg.